

CUNTA SONRASI DÖNEMDE YUNANİSTAN'DA YENİ DEMOKRASİ VE PASOK PARTİLERİNİN KURULUŞ SÜREÇLERİ VE DIŞ POLİTİKALARI¹

THE FOUNDING PROCESSES AND FOREIGN POLICIES OF THE NEW DEMOCRACY AND PASOK PARTIES IN POSTJUNTA GREECE

Öz

Bu çalışmada 1974 yılında gerçekleşen Kıbrıs Barış Harekâtı sonucunda Yunanistan'daki askerî cuntanın devrilmesinden sonra merkez sağı temsil eden Yeni Demokrasi Partisi ile milliyetçi-sol bir politika izlemeyi vaat eden PASOK (Panhelenik Sosyalist Hareket) partilerinin kuruluş süreçleri ve o dönemki temel dış politika ilkeleri incelenecektir. Çalışma kapsamında ağırlıklı olarak Yunanca literatür kullanılmıştır. 1974 yılında kurulmalarından itibaren bu iki parti 2010 yılına kadar Yunan siyasetinde iktidar ve ana muhalefet partisi olarak önemli bir rol üstlenmiştir. Çalışmanın ana amacı, Yeni Demokrasi Partisi ile PASOK'un 1974 yılında Yunanistan'daki siyasi kaos ortamında nasıl kurulduğu ve bu kuruluş süresinden sonra izledikleri dış politikanın analiz edilmesidir.

Ünsal BAŞAK*

* Dr. Öğr. Üyesi, Milli Savunma Üniversitesi

E-posta/E-mail:
unsal1538@gmail.com

Orcid: 0000-0001-6845-973X

Konstantinos Karamanlis Yeni Demokrasi Partisi'ni kurarken hem ülkedeki askerî rejim karşıtlarından hem de ekonomik gidişattan memnun olmayan geniş halk kitlelerinden destek almaya özen göstermiştir. Ayrıca, Türkiye ile Kıbrıs sorunu nedeniyle yaşanabilecek bir savaşı engellemek ve Avrupa entegrasyonuna katılmanın her koşulda Yunan dış politikasının birinci önceliği olması konusunda büyük çaba sarf etmiştir. Karamanlis'in 1974 yılında oluşturduğu bu temel ilkeler günümüzde dahi Yeni Demokrasi Partisi'nde önemli etkilere sahiptir.

PASOK ise dış politikada kuruluşundan itibaren popülizme önem veren Andreas Papandreu'nun Türkiye karşıtı politikalarını temel almıştır. Bu kapsamda Karamanlis'in soğukkanlı politikalarına karşılık Papandreu ise, Yeni Demokrasi'yi vatana ihanetle suçlayacak kadar ağır söylemlerde bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yeni Demokrasi, PASOK, Yunanistan, Karamanlis, Papandreu.

Başvuru/Submitted: 16.08.2024

Kabul/Accepted : 27.02.2025

Abstract

This study will investigate the establishment processes and core principles of the foreign policy of the New Democracy Party, a prominent center-right party in Greek politics and PASOK, a center-left party, following the dissolution of the military junta in Greece due to the Cyprus Peace Operation in 1974. The aim is to analyze the circumstances surrounding the establishment of the New Democracy Party and PASOK in the prevailing political turmoil in Greece in order to provide a reflection of the dominant political climate during this period.

In establishing the New Democracy Party, Karamanlis was diligent in garnering support from both adversaries of the military administration and the populace dissatisfied with the economic

¹ Bu makale yazarın Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü'nde 2016 yılında tamamladığı “Yunanistan'daki Siyasi Partilerin Ege Sorunlarına İlişkin Politikaları (1974-2010)” başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

conditions. Moreover, he sought to preempt a possible military confrontation with Türkiye rearding the Cyprus issue and to ensure that the European Union would always hold a prominent position in Greek foreign policy. The fundamental tenets set forth by Karamanlis in 1974 persist in significantly influencing the New Democracy Party today.

PASOK's foreign policy, in contrast, was founded on Papandreou's anti-Türkiye stance, characterized by populism since the party's establishment. In this context, Papandreou's rhetoric was highly accusatory, asserting that the New Democracy Party was engaging treason, in contrast to Karamanlis' policies, which demonstrated a more measured approach.

Keywords: New Democracy, PASOK, Greece, Karamanlis, Papandreou.

Giriş

Bu çalışma kapsamında, Yunanistan'da 1967-1974 yılları arasında iktidarda bulunan askerî cuntanın (Albaylar Cuntası) Kıbrıs Barış Harekâtı sonucu devrilmesinin ardından kurulan ve halen Yunan siyasi hayatında önemli bir rol oynayan Yeni Demokrasi Partisi ile PASOK'un kuruluş süreçleri ile dış politika ilkelerinin, ağırlıklı olarak Yunanca kaynaklar kullanılarak incelenmesi amaçlanmıştır.

1974 yılında kurulmasından itibaren bu iki siyasi parti, 2010 yılında yaşanan ekonomik krize kadar Yunan siyasi hayatında dönüşümlü şekilde iktidar ve ana muhalefet partisi olarak büyük rol oynamıştır. Bu kapsamda iki partinin kuruluş süreçleri, kuruluş süreçlerinde karizmatik liderler olarak öne çıkan Konstantinos Karamanlis ve Andreas Papandreu'nun dış politika ilkeleri ve bu ilkelerin Türkiye'ye yönelik yansımalarının incelenerek sonuçlar çıkarılması çalışmanın asıl amacıdır. Bu iki partinin kuruluş süreçleri ve izledikleri dış politika, aynı zamanda 1974 sonrası Türk-Yunan ilişkilerindeki krizlerde izledikleri davranış paternlerine yönelik de önemli ipuçları vermektedir.

Bu iki partinin Yunan siyasi yaşamındaki rollerinin daha net anlaşılması için Yunanistan'ın kurulduğu andan itibaren siyasi tarihinin kısaca incelenmesi önemlidir. 1821 yılında başlayan isyan ve batılı ülkelerin bu isyana desteği sonucu bağımsızlığını kazanan Yunanistan, bundan sonraki siyasi süreçte büyük bir kaos yaşamıştır. Bu kapsamda ülkede ilk olarak oluşturulan üç partinin isimlerinin ülkenin bağımsızlığında önemli rol oynayan İngiliz, Fransız ve Rus partisi şeklinde adlandırılması bile Yunan iç siyasetindeki yansımaları göstermesi bakımından önemlidir (Mavrogordatos, 2012:158). Ülkenin Yunan isyanı sırasında aldığı borçlarını ödeyememesi nedeniyle 1843 yılında yaşadığı iflas, aynı zamanda ülkedeki siyasi partilerin etkinliğinin de arttığı bir dönem olarak nitelenebilir.

1844 yılından itibaren “Megali İdea²” düşüncesi kapsamında milli güç unsurlarının çok üzerinde bir yayılmacı politika izleyen Yunanistan, uluslararası ortamın kendisi için uygun olmasıyla özellikle Balkan Savaşı sonrası büyük toprak kazanımları elde etmiş, bununla yetinmeyerek Anadolu'nun işgaline girişmiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndan itibaren başlayan Kral-Venizelos çatışması, ülkedeki siyasi parti bölünmesinde de önemli bir rol oynamıştır. Kurtuluş Savaşı sonucunda giriştiği işgal macerası başarısızlığa uğrayan Yunanistan, tekrar siyasi bir karmaşaya sürüklenmiştir. 1929 ekonomik krizi ise kendisini yeni toplayan ülkede büyük

² Megali İdea (Büyük Ülkü/fikir) tabiri ilk olarak Yunan Başbakanı İönnis Kollettis tarafından 14 Ocak 1844 tarihinde yapılan bir meclis konuşmasında kullanılmıştır. Kolettis, bu konuşmasında Yunanistan'ın izleyeceği yayılmacı dış politikanın ana hatlarını belirtmiştir. Bu konuda Türkçe ayrıntılı bir makale için bkz. Kırıldökme (2010). Megali İdea fikrinin o dönem Yunanistan-Osmanlı Devleti ilişkilerindeki etkisini Yunan bakış açısıyla irdeleyen bir eser için bkz. Tsirnari (2014).

çalkantılara neden olmuştur. Bu krizin etkisini atlatmaya çalışan ülke 1932 yılında resmen iflas etmiş, ardından Metaksas diktatörlüğü döneminde nispi bir toparlanma yaşanmıştır. Yunanistan'ın bu iflasın etkilerini gidermesi 32 yıl sürmüştür (Carmen ve Trebesch, 2015:12).

İkinci Dünya Savaşı döneminde Alman işgali altında büyük sorunlar yaşayan Yunanistan, savaşın bitiminden sonra da ülkedeki komünistler ve kraliyet yanlıları arasındaki iç savaşla sarsılmıştı. Bu iç savaş İngiltere ve ABD'nin yoğun müdahaleleri sonucu kralcıların galibiyetiyle sonuçlanmıştı. Bununla beraber Yunan toplum yapısında büyük kırılmalara neden olan bu iç savaş, sonraki dönemde de Yunan siyasetindeki bölünmede önemli rol oynayacaktı.

1. Albaylar Cuntası'nın Kuruluş ve Çöküşü

1949 da Yunan iç savaşın bitmesi ve Marshall yardımlarının getirdiği ekonomik faaliyetlerdeki hızlanma nedeniyle köylerden Atina ve Selanik gibi büyük kentlere yoğun bir göç yaşanmış (Vulgaris, 2009:48), ayrıca Almanya'ya çalışmak için giden Yunan sayısında da önemli oranda artış meydana gelmişti. 1951-1970 yılları arasında ülkedeki erkek nüfusunun yaklaşık sekizde biri çalışmak için Almanya'ya gitmişti (Crampton, 2007:200). Bununla birlikte 1960'lı yılların başından itibaren Yunanistan'da ciddi bir sosyal bunalım başlamış, köyden kente gelen yoğun göç, ülkedeki gelir dengesinin bozulması, işsizliğin artması, büyük şehirler etrafında gettoların oluşması gibi nedenlerle ülke hızla siyasi bir kutuplaşmaya doğru yol almaktaydı (Aristotelous, 1983:17).

Böylesine karışık bir siyasi ortamda yapılan seçimlerde Yorgos Papandreu'nun Merkez Birliği (Enosi Kentrou) adlı sol partisinin iktidarı %53 oyla kazanması özellikle Yunan ordusunda ve sağ kesimde tepki yaratmıştı. Papandreu'nun iç savaş sırasında çarpışan komünist gerillaların affedilmesi, kilisenin etkisinin azaltılması gibi bir dizi yeni kanun çıkarma hazırlığı ülkedeki kutuplaşmayı arttırmıştı (Kerasidis, 2006:211). Böyle bir ortamda merkez sağın temsilcisi ve ılımlı bir siyasi figür olarak görülen ülkenin eski başbakanlarından Konstantin Karamanlis'in³ ülkeyi terk ederek Fransa'ya gitmesi sonucu Yunanistan hızla yeni bir iç savaşa doğru yol almaya başlamıştı.

İktidara gelen Yorgo Papandreu, ordu üzerindeki etkisini arttırmak maksadıyla krala başvurarak başbakanlığa ilave Savunma Bakanlığı görevinin de kendisine verilmesini istemiş, fakat kral tarafından bu isteği reddedilince istifa etmişti (Kılıçoğlu, 2010:58-60). İktidarın tekrar sol bir parti tarafından kazanılma ihtimaline karşı üst düzey subaylar Fransa'da bulunan Karamanlis ile görüşmüş ve ülkeye dönmesini istemişler, ama Karamanlis, ülkenin artık yönetilemez bir durumda olduğunu belirterek, bu isteği reddetmişti (Paraskevopoulos, 1986:16).

Ülkede yaşanan bu siyasi karışıklığı çözmek isteyen bir grup albay önderliğinde Yunan Silahlı Kuvvetleri 21 Nisan 1967 tarihinde darbe yaparak yönetime el koymuştu. Bu gruba göre darbenin amacı ülkenin sola kayışını engellemek ve Yunanistan'ın toplumsal bölünmüşlüğüne bir son vermektir (Vulgaris, 2009:61).

Bununla birlikte cunta yönetiminin ekonomik sorunları çözmekte ki başarısızlığı, Kıbrıs'ta ENOSİS'i gerçekleştirme projesi kapsamında yaptıkları darbe ve Türkiye'nin bu darbeye karşı uluslararası hukuktan doğan garantörlük hakları kapsamındaki müdahalesine engel olamamaları, cuntanın halk desteğini kaybetmesine neden olmuştu. 22 Temmuz 1974 tarihinde cunta içindeki

3 Yirminci yüzyılın ikinci döneminde Yunan siyasi yaşamında önemli bir rol oynayan Konstantin Karamanlis (1907-1998); 1956-1963 ve 1974-1980 yılları arasında başbakanlık, 1980-1985 yılları arasında ise cumhurbaşkanlığı yapmıştı. 1974 yılında Albaylar Cuntası'nın yıkılmasından sonra ülkede işleyen bir demokratik sistemin oluşturulmasında ve Yunanistan'ın Avrupa Ekonomik Topluluğu'na katılımında büyük payı bulunan Karamanlis konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Veremis (2009).

bir grup üst rütbeli subay iktidarın artık sivillere devredilmesinden başka bir çözüm olmadığı konusunda anlaşmış, 23 Temmuz 1974 tarihinde bu konuda basına açıklama yapılmış ve 24 Temmuz 1974 tarihinde de eski başbakanlardan ve Fransa’da yaşayan Karamanlis’in ülkeye dönüp yönetimi ele alması konusunda bir çağrıda bulunulmuştu (Svolopulos, 1992:193).

Cuntanın bu çağrısını kabul eden Karamanlis, aynı gün Fransa Cumhurbaşkanı’nın sağladığı bir uçakla Yunanistan’a dönmüş ve verdiği ilk demeçte iki amacı olduğunu, bunlardan birincisinin ordunun politikadan uzaklaşarak ülkeyi savunma görevine dönmesi, diğer amacın ise demokrasinin yeniden rayına oturması için bütün siyasi partilerle iş birliği içinde hareket etmek istediğini belirtmişti (Çaparas, 1991:48). Ayrıca Karamanlis ordunun hükümete sadakatının sağlanması maksadıyla cunta döneminde ordudan atılan bütün subayların tekrar orduya dönmesi konusunda bir kararname hazırlatmıştı (Paraskevopulos, 1986:57).

Karamanlis merkez sağdan gelen bir siyasetçi olarak sol partilere siyaset yasağını kaldırma konusunda tereddüt etmiş, fakat sonuçta Yunan toplumunu birleştirme konusunda bulunan başka bir yolu olmadığı kanısına vararak başta Komünist Partisi olmak üzere sol partiler üzerindeki siyaset yasağını tamamen kaldırmıştı (Anastasiadi, 1993:22). Karamanlis’in bu kararında toplumun eski siyaset anlayışı ile yönetilemeyeceği düşüncesi etkin olmuştu. Cunta sonrası dönemde tüm Yunan liderler içinde sadece iki tanesi eski politik sistemin işlemeyeceği, bu nedenle yeni sloganlar ve yeni parti programları oluşturmaları gerektiğini farkındaydı. Bu liderler Karamanlis ve Papandreu idi (Clogg, 1983:79).

Ayrıca Karamanlis büyük bir sorumluluk aldığının farkındaydı. Bu kapsamda halka yaptığı konuşmalarda sürekli olarak Yunanistan’ın partiler arasında bölünmüşlük yüzünden zarar gördüğünü, 1920-1940 ve 1963 yıllarındaki siyasi bölünmelerin ülkede büyük sorunlar çıkardığını, artık partiler arası çatışma yerine milli çıkarlara odaklanılması gerektiğini, ülkenin karşılaştığı sorunun Yunanistan için yok olma veya yeniden işleyen bir demokratik sistem kurma olduğunu vurguluyordu (Kartakis, 1993:99).

Karamanlis tarafından 25 Temmuz 1974 tarihinde geçici bir hükümet oluşturuldu ve 17 Kasım 1974 tarihinde Yunanistan’da genel seçim yapılması kararı alındı.

2. Yeni Demokrasi Partisi’nin Kuruluş Süreci

Karamanlis tarafından seçim tarihi belirlendikten sonra Yeni Demokrasi Partisi’nin kuruluşu 28 Eylül 1974 tarihinde ilan edildi (To Vima, 29 Eylül 1974).

4 Ekim 1974 tarihinde ise partinin genel politikaları konusunda Karamanlis tarafından kamuoyuna açıklama yapıldı. Halen Yeni Demokrasi Partisi’nin temel kuruluş metni olarak kabul edilen bu açıklamada Karamanlis şu hususları vurguladı:

1. Yunanistan için en önemli konu demokrasinin yaşatılmasıydı. Ne var ki, ülkede çok az sayıda kişi demokrasinin yaşaması için çaba göstermekteydi.
2. Bütün ülke cunta yönetiminin acı hatıralarını hatırlamaktadır. Cuntanın devrilmesi Yunanistan için yeni bir fırsat doğurmuştur ve bu değerlendirilmelidir. Aksi takdirde pişmanlık için çok geç olacaktır.
3. Cuntadan demokrasiye geçiş kansız bir şekilde gerçekleşmiştir ve bu fırsat kullanılmalıdır. Ülkedeki barış ortamının korunması için herkes dikkatli davranmalıdır çünkü halen yeni bir cunta tehlikesi mevcuttur.
4. Yeni Demokrasi Partisi’nin kuruluş amacı halkın bölünmüşlüğüne bir son vermektir. Parti siyasi görüşleri savunmak yerine halkın çıkarlarını savunacaktır.
5. Yunan ekonomisinin gelişmesi ana hedeflerdendir. Bu kapsamda devletin ekonomideki payının büyümesine izin verilmemeli, özel girişimcilere yeni alanlar açılmalıdır.

6. Eğitim sistemi modern ve daha bilimsel hale getirilirken, Yunan kültüründen daha fazla izler taşımasına önem verilmelidir.
7. Yunanistan'ın toprak bütünlüğünü ve Kıbrıs Helenizmi'nin korunması için Yunan Ordusu'nun güçlendirilmesi en önemli görevlerdendir.
8. Yunanistan Avrupa'ya aittir. Bununla birlikte dünyadaki tüm Yunanların haklarının savunulması Yunanistan'ın en önemli hedeflerindendir.
9. Yeni Demokrasi Partisi, ülkede işleyen bir demokratik sisem kurmayı amaçlamaktadır.⁴

Yeni Demokrasi Partisi'nin bu bildirgesi incelendiğinde iki husus göze çarpmaktadır. Birincisi Kıbrıs'ta Yunanlar açısından hezimetin yarattığı psikolojik travma, diğeri ise halen bir askerî darbenin gerçekleşme ihtimalidir. Dolayısıyla bildiride sürekli olarak ülkenin demokrasiye ihtiyaç duyduğu ve bu kapsamda birinci önceliğin yeni bir darbeyi engellemek olduğu, bunun yanında Kıbrıs'taki travmanın atlatılması için Yunanistan'ın Avrupa ile iş birliği yapmasına vurgu yapıldığı görülmektedir. Karamanlis, ülkenin bütünleşmeye ihtiyaç duyduğunu görmüş, bu kapsamda partisine isim verirken de bu ihtiyacı karşılamaya çalışmıştı. Partiye Yeni Demokrasi ismi verilerek cunta döneminden kalan uygulamaların sona erdiği ve ülkenin yeni bir başlangıç yapacağı mesajı verilmeye çalışılıyordu (Bratakos, 2002:145).

Karamanlis Yeni Demokrasi Partisi'ni tanıtmak için yaptığı faaliyetlerde partinin sağ veya sol siyaset tanımlarını yerine demokrasiyi seçenleri birleştirdiğini vurguluyordu. Bu kapsamda Yunanistan'ın ihtiyacı olanın tekrar işleyen bir demokrasiye kavuşmak olduğunu ifade ederken, aynı zamanda komünizm tehdidinde dikkat çekmekten de kaçınılmıyordu (Çaparas, 1991:60). Karamanlis bir yandan komünizm tehdidinde dikkat çekerken, diğer yandan ülkenin en eski partilerinden olan Yunanistan Komünist Partisi'nin faaliyetlerine de izin vermişti. Çünkü ona göre cuntaya karşı halkın bir arada olması gerekiyordu ve bu yüzden kontrol altında tutabileceği sol partilerin de siyasi sisteme dahil olması daha demokratik bir uygulama olacaktı.

Karamanlis bu arada yeni bir darbe tehdidini savuşturmak için ordunun siyasete müdahalesini engelleyecek kanunlar çıkartıyor ve albaylar cuntasında görev alan üst düzey tüm subayların yargılamalarını başlatma kararı alıyordu.⁵ Ekim 1975'te Karamanlis orduda üst düzey subayların kendisini devirmek için hazırlık yaptıkları yönünde haberler almış, 4 Kasım 1975'te Karamanlis'i ziyaret eden Yunan Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral Konafaos Karamanlis'e ordudaki gizli darbe destekçilerini anlatmış ve donanmanın hükümeti desteklediğini söylemişti (Hristopulos, 2005:123-124). Karamanlis, ülkenin birleştiricisi rolünü üstlenmek için sürekli olarak geçmişte yaşanan siyasi çatışmaların geride kaldığını, Yunan halkının ekonomik gelişmeye ve işleyen demokrasiye yönelik bir tercih yapması gerektiğini belirtmişti (Çaparas, 1991:82). Tabii bu vurgunun altında gizli bir tehditte yatıyordu. Karamanlis şu mesajı halka iletliyordu. Seçimlerde ya Yeni Demokrasi seçilecek ya da tanklar geri gelecek, yani yeni bir cunta yönetimi başlayacaktı (Nikolaydis, 2011:234).

Gerçekçi bir lider olarak Karamanlis gençlerin oyuna ihtiyaç duyduğunu biliyor ve bu kapsamda gençleri geleceğin Avrupa Birliği'nde olduğuna, Yunanistan'ın toplumun her kesimini kucaklayacak bir yönetime ihtiyaç duyduğunu ve bu yönetimin Yunanistan'ı, Avrupa'nın ekonomik entegrasyonuna tam katılıma götüreceğini belirtiyordu (Kathimerini, 29 Eylül 1974).

⁴ www.nd.gr/idrytiki-diakiryhi.

⁵ Her ne kadar 1974 yılında albaylar cuntası çökmüş olsa da Yunan ordusu içerisinde iktidarı tekrar ele geçirmek isteyen bir grup subay bulunmaktaydı. Bu subayların 25 Şubat 1975 tarihinde planladıkları darbe Karamanlis'in ordu içinden aldığı haberle erken davranması ve diğer siyasi liderlerin desteğini sağlamasıyla başarılı olamamıştı. Bununla birlikte aynı yıl yaz aylarında tekrar bir darbe girişimi için subaylar arasında örgütlemeler başlamıştı. Bu başarısız darbe girişimine yönelik ayrıntılı bilgi için bkz. Rallis (1990).

Karamanlis'in Yunanistan için hedefi AET'ye tam katılım olarak belirlemesi oldukça tutarlı bir politikaydı. Karamanlis bu şekilde Yunan ekonomisinin toparlanacağını hesaplıyordu. 1956-1963 yılları arasındaki başbakanlığı döneminde, kendisinin altyapı projelerine verdiği önem nedeniyle Yunan halkı tarafından "yollar kralı" olarak adlandırılmıştı. Karamanlis, bunu tekrarlayarak ülkenin hem işleyen bir ekonomiye tekrar kavuşacağını hem de bu sayede demokrasinin güçleneceğini öngörüyordu.

Yeni Demokrasi Partisi aslında dış politika olarak iki temel ilke üzerinden hareket ediyordu. Birincisi askerî güçsüzlük nedeniyle Türkiye'yle bir savaştan kaçınarak Kıbrıs sorununa çözüm bulmak (Rizas, 2009:372), diğeri de yeni müttefikler edinmek için öncelikle Balkan ülkeleriyle ve sonrasında doğu bloğuyla ilişkilerini geliştirirken, ekonomik açıdan da Avrupa'yla tam entegrasyon.

Bu kapsamda. 1974-1981 yılları arasında Yunanistan'a yönetecek olan Karamanlis dış politikasının temelini, Balkanlara açılma ve Ege ile Kıbrıs sorunları konusunda dünyadan Türkiye'ye karşı destek bulma üzerine kurmuştu (Clogg, 1983:218).

Karamanlis'in bu politikalarının temelinde Yunanistan'ın ekonomik güçsüzlüğü ve bu güçsüzlüğün getirdiği askerî alandaki dezavantajlar bulunmaktaydı. Türkiye'yle yaşanabilecek bir sıcak çatışma Yunanistan'a büyük yıkım getirecek ve ülkenin Avrupa entegrasyonunu geciktirecekti. Bu yüzden Karamanlis'e göre bir çatışma yaşanmadan Avrupa Ekonomik Topluluğu'na katılım sağlayarak Yunanistan güçlenmeli, bu yapılırken de doğu bloğu ülkeleriyle özellikle Bulgaristan ve Romanya dikkate alınarak ilişkiler geliştirilmeliydi. Bu açıdan bakıldığında Karamanlis'in oldukça realist bir dış politikayı tercih ettiği söylenebilir.

Bununla birlikte doğu bloğunu ülkelere yönelik yakınlaşma siyaseti, Yunanistan içinde de tepki çekiyordu. Çünkü Yunanistan NATO üyesi olarak tehdidin kuzeyden geldiğini düşünüyor ve kuzeydeki Slav ülkelerinin Ege Denizi'ne ulaşmasını engelleyici bir rol oynuyordu. Halbuki bu yeni yakınlaşma süreci Yunanistan'ın NATO'da ki rolüyle uyumlu değildi (Rizas, 2009:253). Bu yeni yakınlaşma siyasetine yönelik eleştiriler özellikle Yunan askerlerinden gelmekteydi. Onlara göre Yunanistan'ın bu geliştirmeye çalıştığı siyaset beklenmedik sonuçlar doğurmuş NATO ve ABD karşıtı bir havanın ülkede daha da yaygınlaşmasına yol açmıştı.⁶

Bazı Yunan analistlere göre ise bu politika tam tersi bir sonuç üreterek Yunan savunmasının zayıflamasına ve Kıbrıs'ta önemli bir tecrübe kazanan Türklerin Ege sorunlarında daha aktif olmalarına sebep olmuştu (Manusakis, 1985:85). Karamanlis'in bu politikasına gelen itirazlardan en önemlisi Yunanistan'ın Kıbrıs Barış Harekati'nı engelleyemediği gerekçesiyle NATO'dan çıkmasıydı. Yunanistan, NATO'dan çıkarak batı dünyasına kendi coğrafi konumunun önemini göstermek istemişti (Rizas, 2009:54). NATO'dan çıkışın bir hata olduğu ve Türkiye karşısında ülkenin savunma alanında yalnız kaldığını söyleyenlere Karamanlis şu cevabı vermekteydi: Bunu yapmaktan başka bir yol bulunmamaktadır. Gerekirse doğu bloğu ülkeleriyle iş birliği yaparak Türkiye'ye karşı caydırıcı bir rol oynanabilir.⁷

⁶ 1967 yılından itibaren Yunan toplumu içerisinde askeri cuntanın ABD güdümünde hareket ettiği ve Yunan çıkarlarını değil ABD çıkarlarını öncelendiği fikri ortaya çıkmıştı. Ayrıca Yunan toplumunun önemli bir kesimine göre ABD izin vermeden Türkiye Kıbrıs'a müdahalede bulunamazdı. Dolayısıyla Karamanlis iktidara geldiği andan itibaren toplumdaki bu fikirlere uygun bir şekilde hareket ederek NATO'dan çıkma kararı almış fakat 1976 yılından itibaren ülkenin savunmasında gördüğü eksiklikler nedeniyle tekrar NATO'ya dönüş yolları arayıp bu konuda gizli görüşmelere başlamıştı. Karamanlis'in ABD ve NATO konusundaki bu iki zıt politikası konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Nikos Kouris (1997). Nikos Kouris 1984-1989 yılları arasında Yunanistan Genelkurmay Başkanlığı görevini yapmıştır.

⁷ Yunanistan, Türkiye'nin gerçekleştirdiği ikinci barış harekati nedeniyle NATO'nun artık Yunanistan'ın güvenlik ihtiyaçlarını karşılamadığını öne sürmüş, bu kapsamda Karamanlis'in oluşturduğu geçici hükümet 14 Ağustos 1974

Bununla birlikte Karamanlis, muhtemel bir savaşta Yunan Ordusu'nun güçsüzlüğü konusundaki gerçeklerin farkındaydı. 30 Kasım 1974 tarihinde dönemin Savunma Bakanı olan Averof tarafından yazılan bir raporda, Türkiye'nin Doğu Ege Adalarını işgal edebileceği, Yunanistan'ın bunu önleyecek gücünün olmadığı, acilen Yunan deniz ve hava kuvvetlerinin geliştirilmesi gerektiği, ayrıca ülkenin kuzeyden gelebilecek bir saldırıya karşı tek savunmasının NATO desteği olduğu vurgulanıyordu (Rizas, 2009:57).

Karamanlis ayrıca Avrupa Ekonomik Topluluğu'na katılımı bir şantaj politikası olarak da kullanmaktaydı. Şöyle ki, 30 Mayıs 1975 tarihinde dönemin İngiliz dışişleri bakanıyla yaptığı görüşmede Avrupa'nın mutlaka Yunanistan'ı bu topluluğa kabul etmesi gerektiğini, aksi takdirde Kıbrıs'tan sonra ikinci kez batı tarafından yalnız bırakılacağını hissedenden Yunanistan'ın farklı siyasi tercihlerde bulunabileceğini söylemekten çekinmiyordu (Rizas, 2009:55).

Karamanlis yurt dışında bu tarz söylemlerde bulunurken yurt içinde de Yunan ekonomisini dönüştürücü adımlar atmakta ve mümkün olduğunca devlet kontrolünü hafifletmeye çalışmaktaydı. Ona göre liberal bir ekonomi Avrupa Ekonomik Topluluğu'na katılımı sağlayacak. ve bu da Yunanistan'ı siyasi açıdan güçlendirecekti. Siyasi açıdan güçlenen Yunanistan, Türkiye ile sorunları görüşmeler yoluyla daha kolay çözebilecekti (Clogg, 1983:74). Karamanlis'in bu esnek dış politikası kapsamında Yunanistan NATO'dan çıkmasına rağmen Avrupa ile ilişkilerini daha sıkılaştırıyor ve bu şekilde Avrupa'yla tam bir uyum içerisinde güvenliği sağlamaya çalışıyordu (Coufoudakis, 1985; 56). Bununla birlikte oldukça gerçekçi bir lider olan Karamanlis, kamuoyuna açıkladıklarından farklı olarak iktidara gelir gelmez NATO'ya tekrar katılım için gizli görüşmelere başlamıştı. Karamanlis'in ve Yeni Demokrasi'nin bu AET ve NATO merkezli dış politikayı yürütme sürecinde en büyük avantajı, rakip parti PASOK gibi sert politik dogmalarla kendini bağlamamış olması ve ülkenin gerçekçi bir politikayla batıdan kopmamasına olan inancıydı (Mitsotakis, 2006:64). Ayrıca Karamanlis gerçekçi bir lider olarak Ege ve Kıbrıs sorununda Türklerle uzlaşmasa bile en azından iletişim kanallarının açık kalmasının önemini takdir ediyor ve bunun için uğraşıyordu (Sakelloropoulos, 2007:132).

Sonuçta, Yeni Demokrasi Partisi'nin dış politika ilkesi Karamanlis'in sıkça vurguladığı bir cümlede bulunmaktaydı. "Yunanistan, Batı'ya aittir" (Nikolaydis, 2011:240). Bu politikaya göre Yunanistan'ın hedefi siyasi ve ekonomik açıdan Avrupa'ya tam entegrasyondur. Ayrıca Karamanlis gerçekçi bir lider olarak Yunanistan-ABD ilişkilerine özel önem veriyordu. Bu önemi şu sözlerle ifade etmekteydi:

Kendi çıkarlarımıza göre bir politika izlemek istesekte ABD ile olan bağlarımızı ve yaptıklarımızın sadece Yunanistan'ı ilgilendirmeyeceğini kabul etmek zorundayız. Unutmayalım ki neredeyse bütün ülkeler ABD ile ilişki içindeler ve sonuçta ABD Dünya çapında bütün olaylarda sorumluluklarının ve kendi yararının peşinde olacak şekilde karar vermektedir (Çaparas, 1995:135).

3. PASOK'un Kurulması

Yunanistan'da kurulduğu dönemde merkez solu temsil eden en büyük parti olan PASOK' u (Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα: Panhellenik Sosyalist Hareket) 1974 yılında kuran Andreas Papandreu, siyasi hayatına 1960'lı yılların çalkantılı ortamında başlamıştı. Merkez Birliği'ni kuran Yorgos Papandreu'nun oğlu olan Andreas Papandreu, ekonomi eğitimini ve doktora

tarihinde Yunanistan'ın NATO'dan ayrıldığını ilan etmişti. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkzYannis G. Valinakis, Eisagoyi Sti Eliniki Eksoteriki Politiki (1949-1988) Paratiritis Yayınları, Selanik, 1989.

derecesini Harvard Üniversitesi'nden almış, Yunanistan'ın önde gelen ailelerinden Papandreu'ların ikinci kuşak temsilcisiydi.⁸

Andreas Papandreu siyaset sahnesinde ileri sürdüğü radikal fikirler ile gençleri etrafına toplamasıyla ünlenmişti (Çaparas, 1995:68). 1967 yılındaki askerî cuntaya karşı ise ilk önce yurtdışına çıkmış, arkasından 26 Şubat 1968 tarihinde yurt dışında yaşayan Yunan gençleri örgütleyerek basın yoluyla cuntaya karşı mücadele başlatmayı amaçlayan PAK'ı (Πανελλήνια Απελευθερωτική Κίνηση-Panhellenik Özgürlük Hareketi) kurmuştu. PAK içerisinde birbirine zıt görüşlülere bile barındırıyordu, ortak amaçları cunta yönetiminin sona ermesiydi (Manousakis, 1989:33).

Yunanistan'da askerî yönetimin sona ermesinden sonra Papandreu ihtiyatlı bir tarz seçmiş. Karamanlis gibi hemen geri dönmek yerine olayların gelişimini izlemişti. Ona göre önemli olan cuntadan sonra da yönetime gelecek iktidarın yapısıydı. Bu kapsamda Karamanlis'in geçici başbakan olmasından sonra Papandreu ortamı kendisi için güvenli görmüş ve 16 Ağustos 1974 tarihinde ABD'den Yunanistan'a dönmüştü (Anastasiadi, 1993:22).

Papandreu, Yunanistan'a döndükten sonra merkez solu temsil etme iddiasıyla PASOK'un kuruluşuna yönelik hazırlıklara başlamış ve 3 Eylül 1974 tarihinde partinin kuruluşunu ilan etmişti (Lyrantzis, 2005:243). Papandreu partinin kuruluş bildirisinde amacının tam bağımsızlığı olan bir Yunanistan olduğunu, halkın egemenliğinin esas olduğunu, 7 yıllık askerî cunta yönetiminin Amerika'nın bir eseri olduğu ve ülkenin hem demokrasisine hem de ekonomisine büyük zarar verdiğini, bu zararın tamiri için çalışacağını, halkın tüm kesimlerinden destek istediğini belirtiyordu (Raptis, 1996:138).

3 Eylül 1974 tarihinde ilan edilen PASOK'un kuruluş bildirgesinde özetle şu hususlar yer almaktaydı:

- Kıbrıs'ta yaşanan büyük felaketin sorumlusu Amerika Birleşik Devletleri ve onun desteklediği Yunan cuntasıydı. Bu kapsamda bu felakete neden olanlar ve sorumluluk makamında bulunanlar yargılanmalıdır.
- Yunanistan kritik bir dönemden geçmektedir. Herkese düşen sorumluluk, devletteki yozlaşmayı kaldırmak için harekete geçmektir.
- PASOK'un kuruluş amacı ülkenin yönetiminde Yunan halkının tam söz sahibi olmasıdır.
- Cunta yönetimi boyunca yani 7 yıldır ülkenin çıkarları ABD ve NATO tarafından esir alınmıştır. Ülkede askerî sistemin işleyişinden siyasi partilere kadar her şeye yabancılar karar vermiş, Yunan halkının çıkarları yok sayılmıştır.
- PASOK'un kuruluş amacı çiftçi, memur, genç yani halkın her kesiminin ABD ve NATO'ya hayır demesidir.
- Partinin izleyeceği ekonomi politikasında amaç, oligarşiye son verip milli ekonomik bağımsızlığını sağlamaktır.

⁸ Papandreu ailesi 1919 yılından itibaren Yunan siyasi yaşamında büyük etkilere sahip olmuştur. Yorgo Papandreu, dönemin başbakanı Venizelos'la olan yakın arkadaşlığı sayesinde 1919 yılında Sakız Adası valisi olarak siyasi yaşamına başlamış, 1944 yılında Yunanistan Başbakanı olmuştur. Karamanlis'in ülkeyi terk ettiği 1963 yılında tekrar başbakan olan Yorgo Papandreou, ülkenin kasa ve askerî cunta yönetimine sürklendiği bir dönemde 2 yıl görev almıştır. Oğlu ve PASOK'un kurucusu Andreas Papandreu ise II. Dünya Savaşı sırasında ABD'de ekonomi konusunda doktora yapmış, sonrasında ise 1981-1989 ve 1993-1996 yılları arasında başbakanlık yapmıştır. Andreas Papandreu'nun oğlu Yorgo Papandreu'da aile geleneğine uygun bir şekilde siyasete girmiş, 2009-2011 yılları arasında PASOK liderliği ve başbakanlık görevlerinde bulunmuştur. Andreas Papandreu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Alexander Kitroeff, "Andreas G. Papandreou, A Brief Political Biography", Journal of The Hellenic Diaspora, Vol. XXIII, No.1 (September 1997).

- ABD ile yapılan bütün askerî anlaşmalar tam bağımsızlık için iptal edilmeli ve ülkenin toprak bütünlüğü Türkiye'ye karşı korunmalıdır.
- Geçmiş dönemde Yunan siyasi partiler arasında yaşanan çekişme toplumu bölmüş ve ülkenin acı bir dönem geçirmesine neden olmuştur. Bunun tekrarlanmaması için bütün Yunanların PASOK çatısı altında toplanması amaçlanmaktadır.
- Amaç sosyal demokrat bir Yunanistan inşa etmektir. Bu Yunanistan herhangi bir kampa veya coğrafi bölgeye değil, sadece kendisine ait olacaktır (Karamanlis'in Yunanistan Batıya aittir sözüne atıf yapılmaktadır.)
- 10-Albaylar cuntasının ülkeye verdiği zararın telafisi için tüm mağdurlar tazminat almalı, siyasi olarak ülkeden sürülenler geri dönmeli, silahlı kuvvetler ABD'nin değil, Yunan halkının emrinde olacak şekilde yapılandırılmalıdır.
- 11-Yunanistan için Doğu Akdeniz ve Balkanlar hayati önemdedir. Bölgedeki ülkelerin bir siyasi/askerî pakta üye olarak bölge barışına zarar vermelerine izin verilmemelidir.

PASOK'un kuruluş bildirgesinde de görüleceği üzere, Papandreu halkta cunta döneminde ABD ve NATO'ya karşı oluşmuş nefretin etkilerinden faydalanmaya çalışmış, bu kapsamda. oyunu arttırmak için bir yandan da ekonomik vaatlerde bulunmaktan geri durmamıştı.

PASOK'un kuruluş açıklamasında en önemli hususlardan biri de Karamanlis'in "Yunanistan Avrupa'ya aittir" tezine karşılık PASOK'un tam bağımsızlığı ve ülkenin herhangi bir yere ait olmadığını vurgulamasıydı. Bu söylem Papandreu'nun ABD ile yapılan askerî iş birliği faaliyetlerini sonlandırmak ve Avrupa'nın ekonomik entegrasyonuna karşı çıkma politikası ile uyumlu bir söylemdi ve Yunan halkında karşılık bulacağı düşünülmüştü.

Açıklamada yer alan diğer maddeler ise Papandreu'nun ileriki yıllarda Başbakan olarak izleyeceği popülist politikanın ipuçlarını vermekteydi. Özellikle Yunan kamuoyunda cuntaya karşı oluşan nefrete yönelik Cunta dönemi mağdurlarına tazminat ödenmesi, tüm ayrıcalıkların kaldırılması gibi maddeler bu kapsamda ifade edilmişti.

4. PASOK'un Dış Politika İlkeleri

Papandreu'nun ve kurucusu olduğu PASOK'un izlediği dış politika kendilerine göre tam bağımsızlığı hedefliyordu. Bunun ilk aşaması ise Türkiye'ye karşı ülkenin toprak bütünlüğünün korunmasıydı. Ayrıca Türkiye'ye karşı Yunanistan'ın yeterince desteklemeyen ABD ile yapılan bütün askerî anlaşmaların sonlandırılması Papandreu'nun temel hedefiydi (Raptis, 1996:139).

Papandreu'ya göre, tam bağımsızlığın içinde ekonomik bağımsızlık da vardı. Bu kapsamda Karamanlis ve Yeni Demokrasi Partisi'nin savunduğu Avrupa Ekonomik Topluluğu'na girişe Papandreu karşı çıkıyordu. Ona göre Yunanistan ekonomisi bu birleşmeyi kaldıramayacak kadar zayıftı ve eğer Yunanistan bu birliğe katılırsa ileride ekonomisi için ciddi sorunlar ortaya çıkabilirdi (Nikolaydis, 2011:243).

Bu kapsamda PASOK'un, Yeni Demokrasi Partisi'nin tam tersi bir ekonomi ve dış politika izlemeyi hedeflediği söylenebilir. Papandreu ya göre, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve NATO aynı sendikaydı ve ikisinin de amacı Yunan egemenliğini kısıtlamaktı. Yunanistan'ın. toprak bütünlüğünü koruması ve ekonomisini geliştirmesi için üçüncü dünya ülkeleriyle daha fazla ilişki kurması ve bağımsız bir dış politika izlemesi gerekiyordu (Çaparas, 1995:132).

Papandreu bu dış politika ilkelerini savunurken oldukça radikal söylemlere de başvuruyordu. Örneğin ona göre Kaddafi rejimi direk demokrasi uygulamasının en önemli örneğiydi (Louis, 1985, 379). Ne var ki bu radikal söylemler Yunan kamuoyunda da karşılık bulmaya başlamıştı. Özellikle Kıbrıs'ta yaşananlar nedeniyle batılı ülkeler tarafından Yunanistan'ın yalnız bırakıldığını ve cuntanın ABD'nin desteğiyle iktidara geldiğini düşünen Yunan halkının bir kesimi Papandreu'yu desteklemeye başlamıştı (Coulumbis, 2003:19).

Papandreu'nun dış politika ilkelerine göre Türklerle yapılacak her türlü görüşme vatana ihanet demektir. Bu kapsamda 10-11 Mart 1978 tarihinde dönemin Yunan Başbakanı Karamanlis ile Türk Başbakanı Ecevit'in Möntrö'de yaptıkları görüşmeler Papandreu'nun ağır eleştirilerine neden olmuştu. Görüşmenin Türk tarafı olarak Başbakan Ecevit, Büyük Millet Meclisi'nin 23 Mart 1978 tarihli oturumunda görüşmelere ilişkin sorulara verdiği cevapta, Türkiye ve Yunanistan'ın anlaşmak için konuşmaları gerektiğini, Yunanistan'ın haksız taleplerinden geri adım atmasının Yunan tarafında bir yenilgi olarak görülmemesi gerektiğini, Möntrö görüşmeleri sonuçlarına yönelik çok iyimser olmadığını ama bunun iki ülke arasındaki diyalog için önemli bir başlangıç olduğunu belirtmişti.

Görüşmeye ilişkin Yunan başbakanı Karamanlis ise,

“Eğer görüşmeyi reddetseydim ileride gerilim çıkmasına zemin hazırlamış olurum. Şimdi ben Ecevit'in ve Ecevit'te benim ne düşündüğümü biliyor. Bu sayede bir dahaki görüşme daha verimli geçecek. Ayrıca bu görüşmeyi gerçekleştirmeseydim Sismik gemisi Ege'de tekrar gezmeye başlayacaktı. Bu görüşmelerde ne Ecevit ne de ben kazandım. Ama iki ülke arasında bir güven ortamı oluşturduk. Türklerle bizim aramızdaki fark biz birçok ülkenin görüşmelerle kıta sahanlığı konusunda ortak bir çözüme doğru gittiği bir süreci destekliyoruz” açıklamalarında bulunmuştu (Maragos, 1987:82).

Karamanlis'in bu açıklamalarına sert tepki gösteren Papandreu ise;

“Bu görüşmelerin hayal kırıklığı veya ülke ve bölge için tehlike oluşturacağına ilişkin bir öngörüm vardı. Ne yazık ki görüşmelerden sonra gördüm ki, Ege konularında ABD'nin kışkırtmasıyla Türkler, Yunanların milli topraklarına ilişkin farklı tavır almışlar. Möntrö görüşmeleri uzun vadede bölgedeki barışı tehlikeye atmış ve bizim milli çıkarlarımızdan feragat etmemiz sonucunu vermiştir. Buradaki herkes Türklerin niyetini biliyor. Kıbrıs'ta niyetlerini açıkladılar ve Ege için taksim istiyorlar. Onlara göre Ege 'de ortak hakimiyet olmalı veya Ege ikiye bölünmeli. Eğer görüşmeler Ege'de ki mevcut durumda değişiklik yapmayı öngörüyorsa bu milli çıkarlarımıza ihanettir.” diyerek tepkisini ortaya koymuştu (Maragos, 1987: 92, 105-106).

Karamanlis'in dış politikasına yönelik bu sert eleştirilerin altında yatan bir diğer sebepten dolayı ekonomideki politikalarıydı. Papandreu her ne kadar Karamanlis döneminde izlenen çok yönlü dış politikanın başarılı olduğunu görse de, ekonomide politikasının başarısız olması ve enflasyonun önlenemeyen yükselişini kullanarak Yeni Demokrasi'yi dış politikada zorlamayı hedefliyordu (Bakalopoulos, 2005:491-492). Papandreu açısından bu tercih çok mantıklıydı, çünkü Karamanlis'in iktidarda olduğu 1974-1981 döneminin küresel çapta yaşanan iki büyük petrol krizine denk gelmesi ve ekonomide gerekli atılımların yapılamaması, Yeni Demokrasi'nin PASOK karşısında 1981'de aldığı yenilginin esas nedeniydi (Vulgaris, 2009:86).

Papandreu ve başında olduğu PASOK'un özellikle Ege ve Kıbrıs sorunları konusunda Türklerle yapılacak görüşmelere karşı çıkmasının temelinde şu mantık bulunmaktaydı: Papandreu'ya göre, Yunanistan herhangi bir şey talep etmiyor sadece egemenlik haklarını koruyordu. Türkler ise hem Ege hem Kıbrıs'ta revizyonist bir bakış açısıyla yeni şeyler istiyorlardı, eğer onlarla müzakereye girilirse bu Türklerle daha fazla cesaret verebilirdi (Balnakas,1989:214).

Papandreu'nun Ege sorunları konusunda Türklerle görüşmeye olan tepkisi o kadar sertti ki, kıta sahanlığının çözümüne giden yolu bile engellemişti. 1979-1980 yıllarında Türklerle kıta sahanlığı görüşmelerini yöneten Yunan heyetinin başında olan Yanis Zonis'e göre bu dönemde özellikle kıta sahanlığı konusunda çözüme çok yaklaşılmıştı. Ve hem Türk hem de Yunan tarafı çözüm için güçlü bir irade gösteriyordu. Ne var ki PASOK'un iktidara gelmesi bu çözüme ulaşma umidini yok etmişti (Iraklidis, 2007:133).

Bu radikal söylemlere rağmen Papandreu da bazı gerçeklerin farkındaydı. İktidara geleceği 1981 yılına kadar Yeni Demokrasi'yi Türkiye'ye taviz vermekle suçlayan ve NATO karşıtı bir politika izleyen Papandreu, iktidara geldikten sonra Yunanistan'ın savunmasının ancak NATO desteğiyle yapılabileceği gerçeğinin bilincine varmıştı (Melokopides, 1987:560).

Ayrıca Papandreu'nun bu aşırı milliyetçi söylemlerinin kökeni olarakta Yunan silahlı kuvvetleri ile arasında yaşanan sorunlar görülebilir. 1960'lı yıllardan itibaren Yunan ordusunun işleyişine müdahale etmeye çalışan ve radikal sol siyasi görüşü benimseyen Papandreu ile askerlerin arası hiç de iyi değildi. Bu kapsamda 1981 seçimleri sırasında üst düzey ordu komutanları PASOK seçimleri kazanırsa istifa etme kararı almış, PASOK'un seçimleri kazandığı belli olduktan sonra komutanların istifa etmesini olaya müdahale eden dönemin cumhurbaşkanı Karamanlis önlemişti (Kouris, 1997:229). Bu kapsamda Papandreu'nun bir anlamda orduyla ilişkilerini düzeltmek ve kendisini milliyetçi göstermek için bu aşırı söylemleri ifade ettiği de değerlendirilebilir.

Bu milliyetçi söylemlere rağmen Papandreu görüşlerinde değişiklik yapmakta sakınca görmüyordu. Yunan halkının büyük bölümü PASOK'un iktidara gelişi ile birlikte bağımsız bir dış politika izleneceğini düşünüyordu. 1981 yılında ABD üslerinin ülkeden uzaklaştırılmasını isteyenlerin oranı %58 idi. Bu üslere Yunan subaylar komuta ederse üslerin kalmasını isteyenlerin oranı ise sadece %28 idi. Papandreu'ya göre ise, ABD bu üsleri Yunanistan'dan çekerse Türkiye'de kurabilirdi ki bu Yunanistan'ın istemediği birşeydi. Dolayısıyla ülkedeki ABD üslerine yönelik önceki söylemlerinden bir anda vaz geçmiş ve üslerin kalmasını savunur olmuştu (Mitsotakis, 2006:156-157).

Bununla birlikte Papandreu popülist politika açısından farklı söylemlerine devam etmişti. 1984 yılı ekim ayında Varşova Paktı'nın üyesi komünist Polonya'yı ziyaret eden ilk batılı lider olmuş, ziyaretinde Polonya'daki komünist hükümete destek veren açıklamalar yaparken, hükümetin baskıcı politikalarını eleştiren sendikaları kınamıştı (Louis, 1985:375-376). Bazı yazarlara göre ise Papandreu dış politikada ilkelerden çok duruma göre davranmayı seçen bir liderdi. Parti içinde egemen olan radikallerle sol görüşteki ılımlar arasında bir denge vazifesi görüyordu ve 1977 yılında itibaren radikallerle arasını açmaya karar vermişti (Louis, 1985:380). Bununla birlikte hangi durumda olursa olsun kendisince var olan Türk tehdidini her ortamda vurgulamaktan da vazgeçmemişti.

Papandreu'nun popülist politikaları ve Türkiye tehdidi algısı NATO konusundaki görüşlerinde açıkça ortaya çıkmaktaydı. 7 Aralık 1981 tarihinde Yunanistan'ın tekrar NATO'ya katılmasından sonra yaptığı açıklamada; "NATO bize güvence vermelidir. Bu güvenceyi kuzeyimiz için istemiyoruz. Çünkü zaten Balkan ülkeleri ile iyi ilişkilerimiz var. Biz güvenceyi Türkiye'ye karşı istiyoruz" diyerek tutumunu belirtmişti (Kouris, 1997:242).

Bununla birlikte Papandreu'nun Türk tehdidini abartması Yunan toplumunda da tepki çekiyordu. Örneğin iktidarda olduğu dönemde 1982 yılında artan hayat pahalılığını protesto eden memurlara karşı, Papandreu ülkenin tek bir gerçek sorununun olduğunu, bununda Türkiye'ye karşı toprak bütünlüğünün korunması olduğunu, böyle bir ortamda ekonomik protestoların gereksiz olduğunu söyleyerek tepkileri üzerine çekmişti (Louis, 1985:375).

Sonuç ve Değerlendirme

1974 yılında halk desteğini kaybeden Yunanistan'daki askerî cuntanın ENOSİS'i gerçekleştirmek için uygulamaya koyduğu darbeye karşılık Türkiye, uluslararası anlaşmalardan aldığı garantörlük hakkıyla adaya müdahale etmiş ve Kıbrıs Türklerinin soykırımını engellemiştir. Bu ortamda Yunanistan'da cuntanın çökmesi sonrası merkez sağ ve merkez solda iki yeni parti ortaya çıkmış, Karamanlis liderliğindeki Yeni Demokrasi Partisi daha ılımlı bir

politika izlerken, Papandreu'nun liderliğindeki PASOK ise popülist ve aşırı milliyetçi söylemi öne çıkartan bir dış politika izleme kararı almıştır.

Yunanistan'da ordunun tekrar darbe yapma ihtimaline karşı Karamanlis, ekonomik konuları ve Avrupa Birliği ile entegrasyonu öne çıkartan bir politika izlerken, Türkiye ile bir çatışma çıkmamasını ana ilke olarak benimsemiştir. Bu kapsamda 1974 yılından itibaren Yeni Demokrasi Partisi genelde daha ılımlı bir politika izlerken, Papandreu liderliğindeki PASOK ise muhalefette bulunduğu dönemlerde Karamanlis'i vatana ihanetle suçlamış ve Türkiye'ye aşırı taviz verildiğini savunmuştur.

Karamanlis'in bu ılımlı politikasının arkasında yatan nedenin, Yunanistan'ın Ege sorunları veya Kıbrıs nedeniyle çıkabilecek bir çatışmada Türkiye karşısındaki nispi güç zafiyeti olduğu değerlendirilmektedir. Bu kapsamda Yeni Demokrasi Partisi kurulduğu andan itibaren Türk-Yunan sorunlarını Türkiye-Arupa sorunları haline getirme politikasını tercih etmiştir ki bu politika bugün de Yunanistan'ın temel politikasıdır.

Yeni Demokrasi Partisi'nin bu akılcı tercihinin karşılık PASOK ve lideri Papandreu popülist söylemlerini arttırma yoluna gitmiş, bu kapsamda ekonomide ve dış politikada Yeni Demokrasi'nin tam tersi bir söylem geliştirmiştir. PASOK'un iktidara geldiği 1981 yılından itibaren bu söylemin radikal etkileri Yunan ekonomisinde hissedilmiş, ayrıca 1987 yılında Türkiye ile Yunanistan arasında yaşanan kıta sahanlığı krizi de Papandreu'nun popülist söylemleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak Yunanistan'da demokrasinin yeniden kurulması ve yeni bir darbenin engellenmesinde Karamanlis'in gerçekçi kişiliğinin önemli bir rol oynadığı, onun yöneticiliği altında Yeni Demokrasi Partisi'nin de bu kapsamda önceliğini ılımlı bir dış politikaya ve ekonomik gelişmeye verdiği, bunun da Yunanistan için o dönem oldukça akıllı bir tercih olduğu, PASOK ve lideri Papandreu'nun popülist politikaların ise Türk-Yunan sorunlarında gerginliği arttırıcı bir faktör olduğu söylenebilir.

Kaynakça

- Anastasiadi, Y. (1993). *Singhroni Politiki İstoria Tis Eladas* (1974-1992). Selanik: Maliaris Yayınları.
- Aristotelous, A. (1983). Greece and Turkey: Searching For Security In Post War Europa. Royal. *United Services Institute for Defence Studies*, 128.
- Arnavitakis, D. (2007). *O Konstantinos Karamanlis Ke İ Epohi Tu*. Atina: Ekdosi Musio Benaki.
- Bakalopoulos, K. (2005). *İstoria Tis Eladas Epitomi Sintetiki*. Atina: Ekdosi Stamulis
- Balenakas, G. (1989). *Eisagoyi Stin Eliniki Eksoteriki Politiki 1949-1989*. Selanik: Ekdosi Paratiritis.
- Bratakos, A. (2002). *İ İstoria Tis Neas Demokratias*. Atina: A.Livani Yayınları
- Clogg, R. (1983). *Greece In The 1980's*. Londra: Mcmillan Press.
- Coufoudakis, V. (1985). Greek-Turkish Relations, 1973-1983: The View From Athens. *International Security*, IX (4).
- Coulumbis, T. (2003). *Greece In The Twentieth Century*. Londra: Frank Cass Yayınları.
- Crampton, J. (2007). *2.Dünya Savaşı'ndan Sonra Balkanlar*. İstanbul: Yayın Odası Yayınları.
- Çaparas, S. (1995). *İ Politiki İgesia Ke İ Kseni Sti Nea İstoria Tis Elladas*, Cilt 4 , Atina: Nea Sinora Yayınları.
- Hristopoulos, A. (2005). *Konstantinos Karamanlis Yeyonata Ke Kimena*. Atina: Ekdosi İnstituto Demokratias Konstantinos Karamanlis.
- Iraklidis, A. (2007). *Aspondi Yitonas Elada Turkia İ Dieneksi Aigeiou*. Atina: Sideris Yayınları.
- Kathimerini, 29 Eylül 1974
- Kartakis, E. (1993). *O Karamanlis Tis Metapolitefsis Oi Megales Premvasis 1974-1992*. Atina: Ekdosis Roes.
- Kerasidis, D. (2006). *To Neo Eliniko Kratos :İstoria Politiki İkonomia*. Selanik: Maliaris Yayınları.
- Kılıçoğlu, Ç. (2010). *Albaylar Cuntası Döneminde Yunanistan'ın Türkiye Politikası (1967-1974)*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi] Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Kırlıdökme, U. (2010). Ulus Devlet Oluşturmada Yunanistan Örneği: Büyük Ülkü-Megali İdea. *Atatürk Yolu Dergisi*, 46(2010), 401-424.
- Kitroeff, A. (1997). Andreas G. Papandreou, A Brief Political Biography. *Journal of The Hellenic Diaspora*, XXIII (1).
- Kouris, N. (1997). *Elada–Tourkia O Pentikontaetis Polemos*. Atina: Nea Sinora Yayınları
- Mitsotakis, K. (2006). *İ Simpligates Tis Eksoterikis Politikis*. Atina: Pataki Yayınları.
- Louis, G. (1985). Papandreou's Foreign Policy. *Foreign Affairs*, Vol.LXIII .
- Lyrantzis, H. (2005). The Changing Party System: Stable Democracy, Contested Modernization. *West European Politics*, XXVIII (2).
- Manousakis, G. (1989). *İ Eksoteriki Politiki Tis Elados Kata Tin Periodon 1980-1989*. Atina: E.Lambrinos Yayınları.
- Maragos, N. (1987). *Karamanlis-Etzevit*. Atina. Ekdosi Epikerotita.
- Melokopides, C. (1987). The Logic of Papandreou's Foreign Policy. *International Journal*, XLII (3).
- Mavrogordatos, G. (2012). The English Party In Greece 1821-1940. John Kitmer (Ed). *British Greek Relations Aspects of Their Recent History*. Atina: İdrima Tis Vulis Ton Elinon
- Nikolaydis, D. (2011). *Elines Enantion Elinon*. Atina: Arhetipo Yayınları.
- Paraskevopoulos, P. (1986). *O Karamanlis Sta Hronia 1974-1985*. Atina:Futrakis Yayınevi.

- Rallis, Y. (1990). *Politikes Ekmistiries*. Atina: Proskinio Yayınları.
- Raptis, M.N. (1996). *Andreas G. Papandreou 31 Hronia Politikis Dimiurgias*. Atina:Elinika Gramata Yayınları.
- Rizas, S. (2009). Managing A Conflict Between Allies: United States Policy Towards Greece and Turkey in Relation to The Aegean Dispute, 1974-76. *Cold War History*, IX (3).
- Svolopulos, K. (1992). *İ Eliniki Eksoteriki Politiki 1900-1945*. Atina: Estia Yayınları.
- Tsirnari, E. (2014). Megali İdea Ke Elinottomanismos, Yenisi, Ekseliksi, Singritiki Analisi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Makedonya Üniversitesi, Balkanlar, Slavlar ve Doğu Çalışmaları Enstitüsü, Selanik.
- Valinakis, Y. (1989). *Eisagoyi Sti Eliniki Eksoteriki Politiki (1949-1988)*. Selanik: Paratiritis Yayınları,
- Veremis, T. (2009). *Megali Elines*. Cilt 3, Atina: SKAI Yayınları.
- Vulgaris, Y. (2009). *İ Elada Apo Tin Metapolitefsi Sti Pangosmiopiisi*. Atina: Polis.
- To Vima, 29 Eylül 1974.

